

5 0717

MÄNG JA TÖÖ

Sundersemp...

NR2 NOVEMBER 1940

MÄNG JA TÖÖ

S. 6147

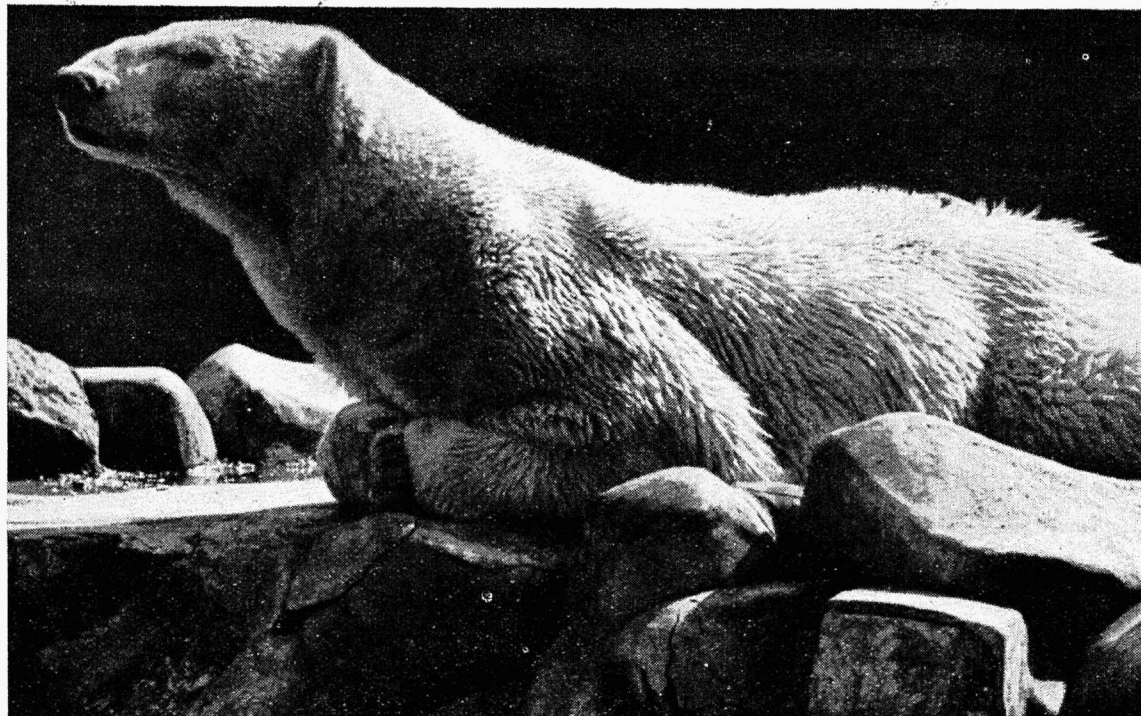

Foto TASS

Jääkaru Moskva loomaaias ootab igatsusega lund ja talve

LENIN SOKOLJNIKIS

Talv oli lumerohke, käre. Sokoljniki metsa kattis valge kohev lumivaip. Oli kaheksateistkümnennda aasta lõpupäevi.

Tervishoiu komissariaadist helistatakse telefoni teel Metsa sanatooriumikooli.

— Lenini abikaasa, seltsimees Krupskaja, on väga haige. Teda on vaja linnast välja viia. Hea oleks teda teie juure paigutada.

Mõne päeva pärast helistatakse uuesti:

— Seltsimees Lenin kavatseb sõita teie kooli vaatama ja, kui osutub sobivaks, paigutada siia puhkusele Nadežda Konstantinovna. Täna juba sõidame seltsimees Leniniga teile.

Saadest teada, et Lenin sõidab, satuvad kõik ärevusse:

— Iljitš sõidab! Siia! Varsti juba!

Lapsed jätkavad tavalisi töid: tütarlapsed lõikavad välja mängukanne, poisid liimivad, kuid kõik on väga erutatud ja vaatavad ühtelugu aknast välja.

Ootasime teda sellise kannatamatusega, et minutid näisid lõputuina. Kuid neid ei möödunud üle kahekümne ja Lenin oligi juba Sokoljnikes.

Autouksed avanesid ja Vladimir Iljitš väljus. Ta kandis lambanahast kraega palitut ja talimütsi.

Iljitš astus hoonesse.

Riietus all lahti ja siirdus kiirel sammul meie poole.

Ent väike foksike Bobka oleks peagu rikkunud vastuvõtu. Ta kargas Lenini juure ja hakkas valjusti haukuma.

Koolijuhataja sattus segadusse. Ent sisseastunu sirutas käe välja ja pöördus naljatades koera poole:

— Lubage endaga tutvuda! Kuidas on teie nimi?

Lastele, kes Iljitši sissekäigul vastu võtsid, meeldis see väga ja nad vastasid ühest suust koerakese eest:

— Bobka!

— Bobtšinski! — lausus külaline naljatades ja võttis koera käpa pihku.

Nüüd hüppas kusagilt esile ka Musjka, meie küüdimehe, onu Sergei, sabata kass.

— Kae, kes veel ilmus! — naljatas Vladimir Iljitš.

Lapsed vedasid kohale rohelise papist lambivarju. Kassike hüppas sellest osavasti läbi, nagu tsirkuses, kuid Bobtšinski ei saanud. Ta kargas ringi ja kurjustas. Lapsed naersid laginal ja Vladimir Iljitš naeris nendega südamest kaasa.

Kui müramine ukse juures lõppenud oli, siirdus Lenin meie seltsis kooli vaatama.

Ta käis läbi laste magamistoad, käsitöötoa ja teised ruumid. Vaatles laste mängukanne, omatehtud nukke ja sõnas:

— Osavasti tehtud! Tublid olete! Mina poleks osanud sääraseid teha.

— Küll me õpetame, — ütles tüdrukuke Kolobok, väike ümar olend, kelle õlime võtnud varjupaigast. — Meie õpetame teid. Istuge meie juure.

— Ma tulen teie juure edaspidi, — ütles Vladimir Iljitš. — Hakkan teil sagedasti külas käima. — Ning tõstis, laste suureks vaimustuseks, tüdrukukese oma õlgadele.

Tahtsime loovutada Nadežda Konstantinovnale parima toa — palkoniga metsa poole, kuid Vladimir Iljitš keeldus kindlalt.

— Lastelt ei tohi ära võtta sellist suurt ja head tuba, — ütles ta, — Nadežda Konstantinovna ei nõustuks sellega ühegi hinna eest.

Ning küsis:

— Kas teil vähemat tuba pole?

Laste magamisruumide lähedal oli väike erasissekäiguga ja omaette trepiga toake. Vladimir Iljitš jäi selle juure.

Vladimir Iljitš istus meiega silmapilguks laste söögituppa ja ütles meie majandusülemale:

— Nadežda Konstantinovna töötas teiega kunagi õhtuses pühapäevakoolis Neva värava taga. Nüüd ta on haige. Tal on vaja puhata, kosuda. Väike tuba vabastatakse ja homme toon Nadja siia. Külastan teda sageli, kuid vaevalt suudan seda iga päev. Külastage teda vahetevahel, et tal igav ei hakkaks. Teil on, seltsimees, millest kõnelda.

— Hüva, — vastas too, — vana võlga peab tasuma! Kolm aastat õpetas ta meid — ja õpetas hästi.

Vladimir Iljitš sõitis meile karakullkraega kasukas, läki-läki peas ja kõrged talvkalossid jalas. Ta pühkis jalad sissekäigu ees hoolega puhtaks, palus endale viha ja peksis üleriietelt lume maha. Kalossid jättis alla.

Need piasjad huvitasid meid kangesti. Õpetasime lastele korrashoidu ja nõudsimet täiskasvanuult puhtusnõuete täitmist. Ent kaheksateistkümnendal aastal käidi kalossideta, ja kui need jalga tõmmati, astuti nendega ka tuppa. Ning meid liigutas väga, et Vladimir Iljitš oli nii korralik.

Nii kui Lenin saabub, jooksevad lapsed ta juure, ümbritsevad teda nagu haki-pojad ning nende heledad hääled on vaimustusest tulvil.

Ja näib, et tal on samuti hea meel, sest mõnd neist ta küsitleb, teist kallistab, kiidab, teeb nalja. Kuidas ta neid armastas!

— Tere, lapsed! — ütleb Vladimir Iljitš „metsa“ mudilastele ja laseb pilgu kõikide üle käia. Iga lapse silmad kohtavad Iljitši vaatega ja süda muutub sellest soojaks.

Ja neid kordi, kus ta palus autojuhti lapsi Krugoni sõidutada! Autojuht ladus masina lapsi täis ja lastele oli see suurimaks lõbuks ja auasjaks.

— Kui hea on Lenini autos sõita! — rääkisid lapsed.

Lapsed sõidutatud, kutsuvad meie töölist autojuhi kööki ja söödavad teda — oli ju toidukehv aeg. Ning ta istub ja puhkab köögis, kuni kuuleb trepist alla laskuva Vladimir Iljitši samme.

(Sokoljniki Metsa sanatooriumikooli tööliste jutustuse järgi.)

TEOMAJAKE

Gert Helbemäe

Hando Ruusi joonistused

Vana tigu suri. Vanadussurma. Oma maja aga ta pärandas sellele putukale, kel endal puudub soe ja mugav kodu.

Nii võis lugeda nõgeselehel, millele tigu oli kirjutanud oma viimse tahte. Kuu aega oli tigu kirjutamisega vaeva näinud. Iga päev ta kirjutas ühe tähe, mis teo kohta pole sugugi vähe. Säased, kes alati arvasid kõike parimini teadvat, kinnitasid koguni, et tigu surnud kirjutamisest tingitud ülepingutuse tagajärjel.

Kuidas lugu ka oli — igatahes tigu oli surnud ja ta majake seisis maha-jäetuna kibetulikavarre najal. See oli tore majake, teistest teomajadest suurem, värvilt tumepruun ja ilusa terava tornikesega katusel. Putukad käisid hulganajast vaatamas.

Sipelgad ronisid majja, aga tulid sealt karmesti jälle välja.

„Meile majake ei sobi,“ arvasid nad. „Välimus on ju päris kena, aga ega välimusest üksi piisa. Sel on ainult üks käik, kuhu viib avaus väljast. Peaksime kindlasti teise avause juure närima, käike suurendama, lühidalt: kogu majakest meie tarviduste kohaselt kohendada. Aga siis, kardame, ei jääks vanast teomajast mitte midagi järele!“

„Ega see olegi teile mõeldud,“ pirises sääsk. „Putukale, kel endal puudub soe ja mugav kodu — nii seisab nõgeselehel teo viimse tahtena. Teil on aga männipuu kõrval hiiglasuur pesa, mille käigud ulatuvad sügavale männi juurte alla. Seal on talvelgi soe!“

„Jah, aga nüüd peame ruttama, sest talveks pole veel kõik tagavarad kogutud,“ ütlesid sipelgad ja tegid kiiresti kiiresti minekut.

Teomajakese lähedal kasvas kullerkupp, millelt mesilane parajasti magusat mahla korjas. Ka mesilane oli teomajast kuulnud ja lendas uudishimulikult ruume vaatama. Vaevalt paar hetke majas olnud, tuli ta sealt tagurpidi välja.

„Ei, ei — pole hoopiski vastuvõetav mulle!“ sõnas ta tiibu põristades. „Selle ruumikese kogun ma mõne päevaga mett täis, ja kuhu ma siis ülejäänud osa meest panen?“

Ütles seda ja lendas teisele õiele.

Tõuk roomas lähemale.

„Sina roomad samuti nagu tigu, aga majakest sul pole. Sulle peaks teomajake

olema kõige vastuvõetavam,“ arvas juhuslikult läheduses viibiv lepatriinu.

„Esiteks peaksin ma seal kerratõmbunult elama. Teiseks heidan ma peagi tuppe ja siis on mul jälle niisama tugev kest endalgi ümber. Kolmandaks: kevaldel ronin ma tupest liblikana välja ega saaks teomajakeses üldse tiibu sirutada.“

Päev läbi käisid putukad teomajakest vaatamas, aga igaüks leidis ühe või teise vea.

„Teo viimset tahet tuleb ometi täita. Nii ilusat majakest ei või tühjalt seista lasta,“ arutleti.

Vist kärbsed olid need, kes tulid viimaks mõttele kutsuda kokku putukate koosolek ja seal ühiselt otsustada, kes saab majakese uueks peremeheks.

Kärbsed levitasid agaralt teadet koosolekust ja määratud päeval kogunes iga-suguseid putukaid teomajakese juure.

Rohutirts valiti ühel häälel koosoleku juhatajaks ja pärast valju siristamisega koosoleku avamist andis ta sõna kärbssele, kes kõneles järgmist:

„Seltsimehed — putukad! Tigu kriipsutas alla oma viimse tahtes just seda, et ta pārandab maja putukale, kel puudub soe ja mugav kodu. Kas ei meenu teil üks väga lugupeetud putukas, kelle õhulises kodus pole ühtki tuule- ega vihmakindlat nurka. Ma mõtlen nimelt meie kõikide poolt lugupeetud ämblikku. (Putukate seast kostis imestussisinat.) Arvan, et väljendan kõikide koosolijate ühiseid tundeid hüüuga: Teomaja saagu ämblikule!“

Ämblik oli päris segane nii suurest tähelepanust. Teda meelitas see, et teda kõikide kuuldes oli nimetatud lugupeetud putukaks, kuna ta läbisaamine teiste putukatega polnud muidu kõige parem. Ämblik püüdis küll vastu vaielda, kuid juba oli kärbse ettepanek pandud hääletusele. Kõik putukad hääletasid poolt.

Nii sai ämblik teomaja peremeheks.

Ta kolis juba teisel päeval uude elukohta. Järgmisel hommikul nähti ämblikku teomaja uksele saaki varitsemas. Putukad möödusid majast aupaklikus kauguses.

„Tulge ometi vaatama, kuidas ma end sisse seadnud olen,“ kutsus ämblik mesimagusalt.

Aga putukad vabandasid ajapuudusega või jälle sõnasid:

„Maja välimus juba ütleb meile, et selles võib tõesti tore olla elada!“

Ämblik näis ise olevat vastupidisel arvamisel. Ta konutas aina majakese uksele.

„Astuge ometi hetkekski sisse — vähimalt eeskottagi,“ nurus ta kärbseid, kes õige julgesti ta maja ümber lendlesid.

„Kardame, et maja seest nähes meil kahju hakkab, et ta sinule lubasime, ja me ei tahagi enam ära tulla,“ hüüdsid kärbsed pilkavalt, minema lennates.

Ühel hommikul aga ootas putukaid suur üllatus.

Ämblik ei konutanud teomajakese uksele.

Kui kärbsed uudishimulikult kohale lendasid, pidi üks neist — prrrr — peagu ämbliku võrku kinni jääma. Võrk asus kahe kibetulikavarre vahel. Ühe varre najal seisis teomajake. Ämblik ise oli ametis võrgupunumisega.

„Miks oled sa oma mugava majakese maha jätnud?“ imestasid putukad.

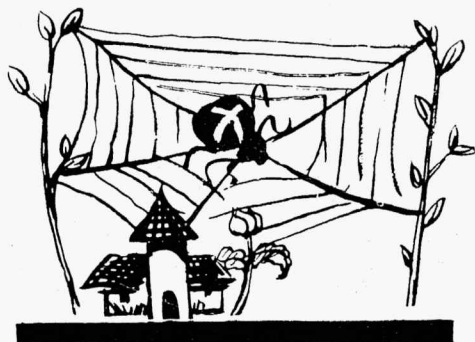
„Mugav jah — seal võib ju nalga surra!“ mühatas ämblik ja punus võrku edasi.

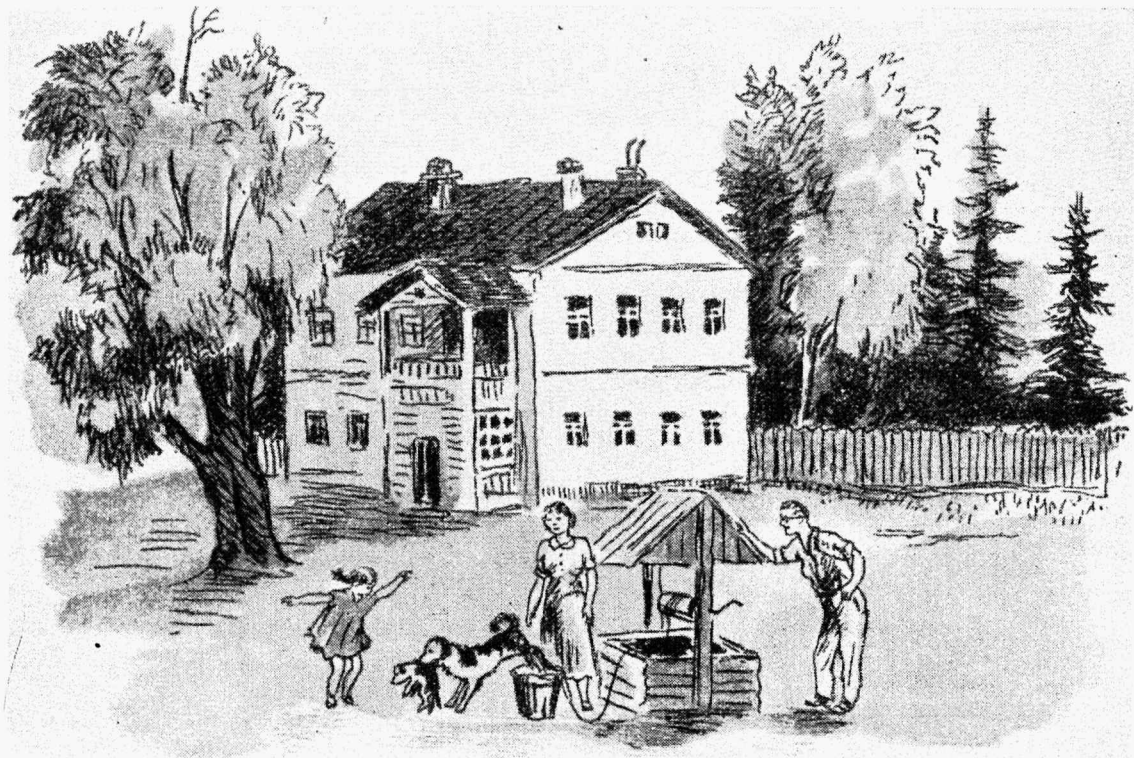
„Kas sa ikka tõesti mõtled võrku elama asuda? Aga seal on sul ju ebamugav. Küll näed, järgmine tugev tuulehoog purustab võrgu.“

„Siis ehitan ma uue võrgu. Ikka jälle ja jälle ehitan ma uue, kui vana rebeneb. Aga teomajja ma elama ei lähe. Võrku ehitades loon endale kodu oma meele järgi. Oma tööga ülesehitatud kodu on kõige mugavam. Tööd tehes ei jää ma kunagi nalga!“

Nüüd ei tahtnud enam ükski putukas ämblikule vastu vaielda. Nad teadsid, et nad ise teomajakest sellepärast polnud ihaldanud, et neile oma tööga loodud kodule oli tundunud kõige armsamana.

Teomajake aga jäi tühjaks. Ainult mõnikord otsis eksinud putukas selles ulualust, kuni lõpuks majake kõdunes ja muutus mustaks mullaks.

J. Mesernitski joonistus

VÄIKE INGE ja TINGO VÄIKE

Väike Inge istus trepile ja tegeles käsitööga.

Aga koer Tingo mängis oma pojaga kaevu juures.

Nad jooksid mööda muru, ajasid üksteist taga ja naksisid üksteist sabast. Vahel hüppasid nad jooksuhoos kaevusalvele ja sealt jälle maha murule. Ent korraga kutsikas libises märjal äärelaul ja lendas kaevu.

Inge nägi seda, hakkas suure häälega nutma ja karjuma:

„Ruttu! Päästke! Tingo poeg kukkus kaevu!“

Kisa peale jooksid kaevu juure Inge isa ja ema.

Isa vaatas kaevu ja ütles:

„Kutsikas on veel elus. Ma näen, — ta ujub vee peal.“

Tingo surus end vastu ema seelikut ja vingus haledasti. Ema ütles:

„Lase ruttu ämber kaevu, kutsikas ronib sinna sisse ja me tõmbame ta välja.“

Ämber lasti kaevu, kuid kutsikat polnud ämbris, kui see välja tõmmati.

„Kutsikas on veel runal,“ ütles isa, „ta ei saa aru, et tarvis on ämbrisse ronida. Ma laskun ise kaevu ja toon ta välja.“

Ema hakkas kartma:

„Ei, ma sind ei lase! Nöör on mäda, võib katkeda ja sa võid niiviisi ka uppuda.“

Siis ütles Inge:

„Laske Tingo ämbriga kaevu. Kutsikas näeb oma ema ja hüppab tema juure ämbrisse.“

Nii ka tehti. Tingo oli väga rahulik ega vingunud isegi, kui ta ämbriga kaevu lasti.

Veidi aja pärast tõmbas isa ämbri kaevust välja.

Oh, seda rõõmu! Ämbris istusid Tingo ja tema poeg nagu kaks kukulast.

Kutsikas oli märg ja värises külmast. Kaks suurt kõrva rippusid teisel alla nagu takjalehed pärast vihma.

Aga Tingo liputas rõõmsasti saba ja lakkus poega oma heleroosa keelega. Ema silitas Tingot selja pealt ja ütles:

„Noh, mutike, kas oled küll rõõmus? Ütle Ingele aitäh!“

Võluaed ja selle peremees

A. Garf

Seal kasvab õunapuu. Õunu on tal küljes nii palju, et isegi lehti pole näha. Võtad prooviks ühe õuna, hammustad sellest tükikese ja — suus polekski nagu õun, vaid pirn, ja mitte mõni halb pirn, vaid kõige parem, lõunamine.

Kirsid küpsevad toominga küljes, tomatid valmivad kartulipealseil, isegi vaarika-põõsad on täis marju, mis on nii suured kui tuvimunad.

Niisugusteks maitsevateks, mahlakateks ja suurteks tegi need puuviljad siinse aia peremees Ivan Vladimirovitš Mitšurin.

*

Lapsepõlves armastas Mitšurin väga töötada puu- ja juurviljaaias. Ta taskud olid alati pungil täis kirsimarjade kivikesi, õunaseemneid, herneid, päevalilleseemneid. Need olid poisikese aarded, mida ta kodus suure hoolega sorteeris ja liigitas. Siis külvas ta need peenrale. Seemned andsid sageli väga nõrgad ja kidurad eod, vahel ei idanenud nad üldse mitte. Mõni teine poisike oleks leidnud endale kergema tegevuse, aga see — ikka uuesti ja uuesti külvas ta seemned maa- mulda.

Kaheksateistkümneaastase noormehena sõitis Mitšurin Koslovi linna ja astus seal kontoristina teenistusse raudteejaama. Ta sai kaksteistkümmend rubla kuus palka, kuid oma viimse rahaga tellis ta uute, Koslovis seni tundmata taimede seemneid. Peagi jäi ta aiake liig kitsaks. Ta ostis tükikese uudismaad Turmassovo alevis. Selle ostu tõttu pidi kogu Mitšurini perekond nädalate ja kuude kaupa toitma end ainult leiva ja teega. Et teenistusele veidi lisa saada, parandas Mitšurin kelli, baromeetreid ja fotoaparaate. Töötamiseks oma maalapikesel jatkus tal aega ainult varahommikul. Niisiis pidi Mitšurin hommikuti juba varavalgel tõusma ja iga päev ligemale kuus kilomeetrit maha kõndima, et oma aias Turmassovo alevis kolm-neli tundi töötada.

Vahel oli otse valus selga sirgu ajada. Käed hakkasid väsimusest värisema. Ta läks siis oja ääre ja vilistas. Selle märguande peale hüppas rohust välja ja otse tema kätele punnissilmne kärnkonn. See

aga vihastas tema teist sõpra — hakki. Hakk oli täiesti kodundatud. Ta saatis Mitšurinit ta jalutuskäikudel konnaga, raevukalt tiireldes ülal pea kohal, lakka- matult karjudes ja püüdes järjest anda nokahoope konnale. Ka varblased tundsid Mitšurinit. Nad lendasid tema juure, ja ta söötis neid käest.

*

Kord kevadel aga juhtus õnnetus. Täna- vil siristasid varblased, naabrite aedades haljendasid puud. Aga Mitšurini aed oli must ja tühi. Kõik ta lõunamaa taimed oli külm ära võtnud. Tähendab, kõigega on jälle vaja otsast peale hakata. Aga kas maksab enam? Kas maksab raisata aega, kui pole näha kuskilt tuge ega toetust?

„Jah, maksab küll,“ otsustas Mitšurin. „Asjata ootab inimene almuseid looduselt. See tuleb inimese võimule alistada. Lõunamaa puuviljad on mahlased, magusad, suured, aga meie juures võivad nad elada ainult kasvuhuoneis. Põhjamaa puu- viljad on küll mõruvõitu ja hapukad, aga selle eest ei karda nad meie pakast.

Ja, vaat', Mitšurin võttis triiphones kasvanud lõunamaa õunapuu õielt õie-

tolmu ja viis seda vabas looduses kasvava põhjamaa õunapuu õiesse. Sellest ühendusest või, nagu teadusmehed kõnelevad, risttolmutamisest sai uus õunapuusort. Selle sordi õunad olid suuremad ja mahlakamad kui lõunamaa õunapuu omad ja seejuures puu ise niisama külmakindel ja tugev nagu harilik põhjamaa õunapuu.

*

Mida enam Mitšurin töötas, seda enam esitas loodus talle igasugu mõistatusi.

Kord Mitšurin külvas maha viis pirnisseemet. Nad olid võetud ühest ja samast pirnist. Seemned idanesid ja neist kasvasid täiesti üksteisest erinevad pirnipuud. Ühtedel olid pirnid täitsa metsikud, teistel head, kuid mingisugused kirjad. Ja ometi olid kõik seemned võetud ühest ja samast pirnist. Selgus, et siis, kui ta seemned mulda asetaski, üks seemneke läks veidi sügavamale, teist jälle muld vaevalt kaitsis tuule eest, kuna kolmas sattus päris mullapõhja. Selles taimes, mis idanes ja kasvas sügavast mullast, ärkavad, nagu ütleb Mitšurin, teatavad võimed, aga teisel taimel, mis jäi tuule kätte, need võimed, nagu ütleb Mitšurin, puhkavad. Tähendab, tarvis on mitte ainult kanda tolmu ühelt õielt teisele, vaid ka luua taimelisele vajalised tingimused.

*

Tsaariaja! Mitšurini üle Venemaal kõik naersid. Õnneks elas ta aga revolutsioonini. Lemin ütles siis, et Mitšurini katsed on riigile vajalised, et niisuguseid viljapuusorte, mis on Mitšurini, tuleb istutada kõikjal üle riigi.

Nüüd on Koslovi linnale, kus elas ja töötas Mitšurin, saanud nimeks Mitšurinsk. Tema aed on nüüd nii suur, et seal võib ära eksida nagu mõnes põlises metsas.

Mitšurin jõudis kõrge vanuseni — elas kaheksakümmend aastat. Kolm neljandikku oma elust ta töötas ja katsetas päevast päeva oma taimedega. See inimene, tuntud kogu maailmale, oli väga tagasihoidlik.

Mihhail Ivanovitš Kalinin küsis Mitšurinielt:

„Mis me võiksime sinu heaks teha, Ivan Vladimirovitš?“

Mitšurin vastas:

„Kui võimalik, tõmmake kaksikümmend aastat maha. Tahaksin noorem olla. Tahhan kauem elada, enam töötada.“

Rebane ja hunt

Rebane leidis ühe kirja, viis selle hundile ja ütles:

„Kui palju vaeva ma nägin, et seda sulle saada. Siin on kirjutatud, et iga küla, kuhu sa ilmud, peab sulle andma ühe lamba. Ja mitte ükski koer ega inimene ei tohi sind puutada.“

Hunt uskus rebase juttu, ja nad läksid koos ühte külla. Rebane jäi külast veidi eemale ühele mäekingule istuma. Hunt läks kirjaga külla.

Ent niipea kui hunt külla ilmus, tormasid talle kõik koerad kallale. Ka inimesed olid talle hirmus vihased. Hunt sai nende käest niisuguse nähatäie, et ta vaevalt veel jalgedel püsis.

Üleni haavades ja verine, komberdas ta kuidagi siiski veel rebase juure mäekingule.

Rebane ütles:

„Miks sa neile ei näidanud oma kirja?“

Hunt vastas:

„Näitasin küll, aga külas olid kõik koerad kirjaoskamatu.“

Mõttetark Uleg

Mõttetark Uleg istus oma majakeses akna all, aga ei saanud lugeda. Lapsed, kes mängisid tema akna läheduses, segasid teda oma kisaga.

Mõttetark avas akna ja nüüdis:

„Kuulge, lapsukesed, jookske kohe turuplatsile! Seal jagatakse ilma rahata ilusaid õunu.“

„Jagatakse õunu!“ kisasid lapsed. „Ilusaid õunu ja kõik puha muidu!“ ja nad jooksid minema.

Laste järel jooksis kogu tänav, isegi vanad mehed ja eidekesed, ja kõik nad karjusid:

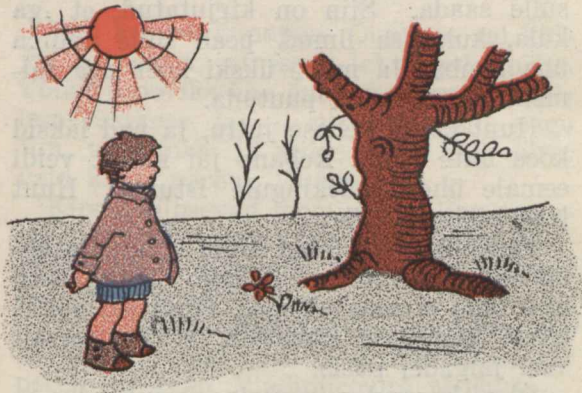
„Turuplatsil jagatakse ilma rahata imeilusaid õunu!“

Imestusega vaatas mõttetark jooksjaile järele. Et rõõmsal karjumisel ja kiikamisel polnud lõppu, jäi ta mõttesse ja arutles endamisi:

„Aga kui seal tõepoolest jagatakse õunu? Kas siis mina ükski olen see rumal, kes ilma peab jääma?“

Ta haaras mõlemate kätega oma laidest püksisäärtest kinni, tõstis nad kõrgemale ja jooksis ka pöörase rutuga turuplatsile.

ATS

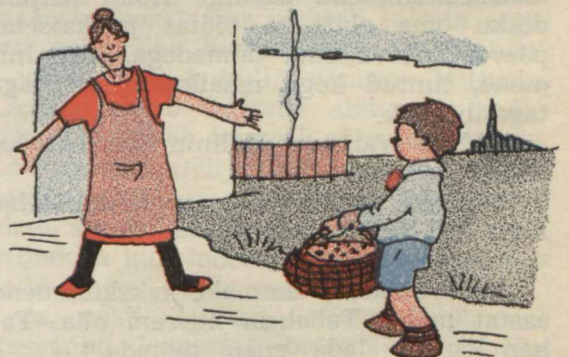
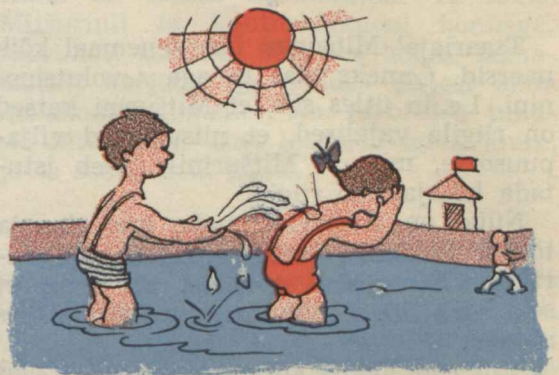

SUVEL

Siis on Ats kui teine mees,
tihti supleb merevees
ja ka järve, jõge näeb.
Päevad läbi tema käed
töid ning toimetusi täis,
vahest kala püüdmas käib.
Jahil isegi on ta
oma tongipüssiga.
Teele juhtub vahest siil,
ükskord õhust langes kiil
ja kui saab, siis võtab ka
kaasa mõne putuka.
Hommikul, kui unub säng,
algab kange pallimäng,
kõrges kaares lendab pall
laia sinitaeva all.
Vahest metsa maasikaid
vaarikaid ja mustikaid
korjama saab mindud veel
ja siis hilja õhtu eel
koju tagasi viib tee.
Ema ootab silmad vees,
arvab, eksind väike Ats,
sest et mets on suur ja paks.

KEVADEL

Kui on roheline maa —
toas ei enam olla saa,
aia ääres õitseb lill,
Ats on pahur, piripill.
Kõikjal avanenud teed,
välja ihkab väikemees
sinna, kus kord veeres pall
vana suure pärna all
ja kus terveid päevi koos
oldi rõõmsalt mänguhoos.
Juba soojemaks läeb ilm,
kuumalt kütab päiksesilm,
valgust täis on kogu õu,
taevas lõõrib lõbus lõo.
Ats on teiste laste seas,
tuttavad kõik imehead —
tulevadki Mall ja Ants,
saba püsti jookseb Krants!
Ning siis algab tore aeg —
tikutoosist valmib laev,
paberist saab uhke lind.
Varsti pruunistunud rind,
ammu rohelised puud —
nõnda saabub suvekuu.

SÜGISEL

Saabub sünge sügiskuu,
puude latvu rebib tuul,
päike pilve taha poeb —
Ats on toas ning veerib, loeb.
Vahest välja minna ihk,
aga tihti sajab vihm,
tee on porine ja märg,
tuppa kandub elujärg.
Lugemik — küll see on paks,
aga rõõmus meie Ats,
sest et seal on tore jutt
sellest, kuidas väike utt
üksi kasvas metsa sees.
Ning siis viimaks järveveest
tuli välja vetevaim
ute endale kes sai.
Vahest Ats ka arvutab,
liidab, jagab, lahutab,
kaks korda kaks on tihti viis,
aga ise viimaks siis
oma veast ta aru saab
ja ka selle parandab.
Nõnda matemaatika
hästi tuttavaks tal' saab.

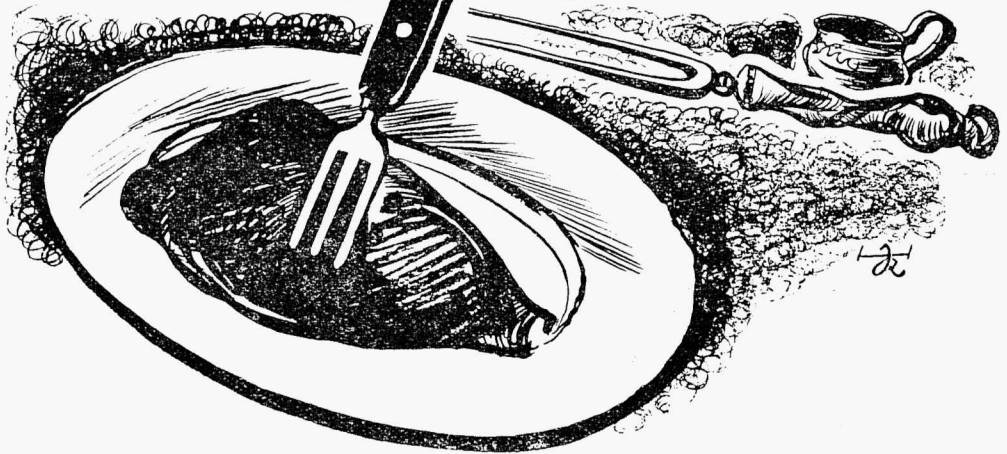
TALVEL

Kui on lumi juba maas,
välja toodud sõiduks saan —
talveaeg on juba käes,
siis me Atsi näeme mäel
oma soomekelguga.
Aga vahest sõidab ta
uiskudega järve peal,
ema tihti teda sealt
kutsub, päev ei ole pikk,
varsti saabub videvik.
Aga nüüd on lõppeks ka
lugemine selgeks saand.
Õhtul tuba kui on soe,
Ats siis kodus hoolsalt loeb,
sest kord ootab ju ka kool —
selleks siis see vaev ja hool.
Sõbraks Atsil kirju kass,
kes on väga viisakas,
peseb igal hommikul
puhtaks silmad, kõrvad, suu.
Oleks tema nägu must,
see tooks palju pahandust,
teda naeraks selle eest
õues valge lumimees.

Kevad saabub, tali vaob,
varsti jälle igast praost
vahib sisse nagu hiir
väike rõõmus päiksekiir.

KAHVLI JUTUSTUS

M. Iljin

Taldrikud olid korralikult lauale asetatud. Iga taldriku kõrval oli rõngasse pistetud suurätik. Noad ja kahvlid lamasisid oma aluseil nagu patjadel. Taldrikute taha olid asetatud lusikad, kõik suunatud ühele poole. Järsku ütles peen värisev hääl:

— Seltsimehed, lubage mul jutustada oma ajalugu.

Ja üks kahvleid, püsti tõusnud, kumardus koosolijate poole.

— Ma näen, — ütles ta, — te imestate mu julgust. Ma olen ju ainult kahvel, ja kahvleid keegi eriti ei austa. Pere rahvas käitub minuga ilma lugupidamiseta: loobitakse mind, pillatakse, unustatakse mind pesta ja puhastada. Puhveti sahtlis elavad minu kõrval kahvlid-invaliidid, kes on kannatanud raskete saatuselöökide all: ühel on murdunud hambad, teisel purunenud pea.

Meie eest ei hoolitseta: kahvel pole ju mingi haruldus, mida on tarvis klaasi all või tupes hoida. Kahvlit leiab iga maa igast majast, ka nende inimeste juurest, kel temaga midagi teha ei ole.

Aga oli aeg, kus kahvlit koheldi austuse ja lugupidamisega, kus kahvel ei tekitanud mitte üksi imestust, vaid ka vaimustust.

Pea teile ütles, et mina olen kõigist lauanõudest noorim. Taldrik ja lusik on minust vanemad. Aga kõige vanem meist — see on minu naaber nuga. Tal

on seljataga mitu tuhat aastat. Tema põlvneb nendest igivanadest nugadest, mis valmistati mitte terasest, vaid kivist. Sellest ajast saadik on noad tubliski muutunud. Vaadake mu naabrit — ta on ilus, läikiv, terav. Tal pole üldse enam sarnadust oma jämeda viimistlematu kivist esivanemaga.

Hoolimata meie päritolu suurest vahe- maast, elame me noaga sõpruses. Me töötame käsikäes: mina hoian liha ja nuga löikab. Liha lõigatud, nuga nihutab tüki mulle ligi ja mina võtan selle. Laual me oleme alati kõrvuti ja töötame paaris.

Neljasaja aasta eest ei olnud see nii. Inimesed, lõiganud liha tükkideks, võtsid selle vaagnalt mitte kahvliga, vaid käega. Isegi nimekad naised ei häbene- nud oma sõrmustega kaunistatud sõrme- dega vaagnalt toitu võtta. Kahvel oli haruldane asi — teda võis näha ainult kuningalossis ja tähtsate suurnike majades.

Harulduseks oli ka taldrik. Taldrikute asemel pandi lauale leivatükid. Pärast sööki neid taldrikuid, mis läbi imbinud kastmega, ei pestud. Inimesed sõid need ise ära või viskasid laua alla koertele.

Taldrik ja kahvel anti ainult valitud külalistele. Suurem osa külalisi pidi liha võtma käega ühiselt vaagnalt.

Ei teata, millal ja kus ilmus esimene kahvel. Räägitakse, et meie esivanemad

võrsusid neist kahvleist, milledega tegutsesid köögis kokad ja talitajad. Aga söögituppa kolisid kahvlid köögist alles neljasaja aasta eest.

Esimesed lauakahvlid polnud sugugi meie sarnased. Need olid väikesed võluvad esemed kahe pika hambaga ja lühikese sabaga. Tolleaegse moe kohaselt varrel oli kaunistuseks väike tutike otsas. Meie vanaemasid suuremalt osalt ei hoitud puhvetis luku taga, vaid kanti endaga ühes, nagu kantakse kella ja kallisasju. Kahvlikest kanti taskus või vööl mõõga juures.

Alguses oli kahvli töö peenetundeline, suursugune. Kahvlit tarvitati ainult magustoidu, puuvilja ja küpsiste söömiseks.

Kahvlit peeti uhkusasjaks. Kui suursugused isikud pöördusid pealinnast koju oma mõisadesse, siis nad tõid kahvli kaasa kui moodsa uudisese.

Mulle jutustati, kuidas esimene kahvel sattus Inglismaale.

Lugu oli nii. Aastal 1608 olevat Itaalias olnud üks inglane, nimega Tomas Koriat. Oma reisi ajal ta pidanud päevikut, kuhu ta märkinud kõik, mis teda reisil eriti üllatanud. Selles päevikus ta kirjutab imeilusast lossist, mis seisid keset vett, ja marmorkujudest, mis olid tuhat aastat maa sees olnud. Aga üks asi huvitas Koriat'i enam kui lossid ja kujud.

Päevikus on niisugune kirjutus:

„Kui itaallased söövad liha, nad kasutavad sealjuures väikesi rauast või terasest, mõnikord ka hõbedast, hange. Itaallasi ei saada kuidagi sööma panna kätega. Nad arvavad, et kätega ei sobi süüa, sest kõigil pole käed mitte puhtad.“

Enne Inglismaale tagasipöördumist Koriat varustas oma majapidamise selaste „hangudega“.

Koju jõudnud, Koriat otsustas sõprade ja tuttavate ees kiidelda oma ostuga. Kutsutud lõunalauda, ta võttis taskust kahvli ja asus sööma itaalia kombe järgi.

Kõik pilgud pöördusid tema poole. Kui ta siis seletas, mis asi tal käes on, tahtsid kõik vaadata seda söömisvahendit lähemalt. Kahvlike käis käest kätte. Daamid imetlesid selle peent viimistelu, mehed imestasid itaallaste leidlikkust, aga kõik otsustasid ühel häälel, et itaallased on suured naljahambad ja et kahvliga on väga ebamugav süüa.

Tomas Koriat püüdis vastu vaielda väidetega, et polevat hea liha võtta käe-

ga, et käed ei olevat kõigil puhtad. See kutsus esile üldise pahameele. Kas tõesti mister Koriat mõtleb, et Inglismaal keegi ei pese enne sööki käsi? Kas meile ei ole küllalt looduse poolt kaasaantud kümnest sõrmest, et me peame neile veel lisama kaks kunstlikku sõrme? Näidaku ta, kas on lõbus toime tulla nende võimatute hangudega.

Koriat tahtis näidata oma kunsti. Aga esimene lihatükike, mis ta vaagnalt võttis, lipsas kahvli otsast linale. Naljal ja naerul polnud otsa. Vaene rändur pidi oma kahvli taskusse tagasi pistma.

Nii kohati esimest kahvlit Inglismaal. Aga nüüd?

Kahvel on saanud vajaliseks asjaks igas majas. Inimesed on lakanud meid imetlemast. Keegi ei pea mind enam imeasjaks, keegi ei vaimustu enam minust. Keegi ei saa enam läbi ilma minuta.

Kord väike peremehe poeg unustas mind ja asus sööma ilma minu abita. Kõik hakkasid teda naerma ja perenaine palus teda lauast lahkuda.

Tähendab, kahvel ei ole majas mitte viimne asi.

Las ma mängin seltskonnas kõige tagasihoidlikumat, kõige märkamatumat osa, siiski ma oskasin saada kõigile vajaliseks. Küllalt minust.

Seda öelnud, kahvel heitis väärikalt oma alusele.

MEREST ja MAJAKAST

Vladimir Majakovski
Tõlkinud Jaan Kärner

1.

Nina ees, mis laineid kaevab,
käivad merel aurulaevad.
Tuuled ulgumise saatel
kihutavad purjepaate.
Õhtuti

ja ööde varjul
raske sõita lainteharjul.
Kõike katab kaljuvöö,
kaljuvöö ja pime öö.
Päevalgi ju
nõuab vaeva
karist

mööda viia laeva.
Kaptenil binokkel käes,
aga abi sest ei näe.
Kaptenil see raske kanda —
ei ta aimagi veel randa.
Laine ümberringi veereb,
oht,

et laeva põhja keerab.
Äkki —

rõõmus meremees:
majakas tal süttib ees.
Helgib üle musta vee
nagu silm see punane.
Pilgutab —

ja kaob ta viir,
ja siis jälle süttib kiir.
Justkui kutsub —
laevad kõik
siia seadku oma sõit.

3.

Saagu laul see kajavaks:

— Lapsed,
olge majakaks!

Kõik,
kes öös ei oska sõita,
valgusele võtke võita. —
Et sest teile kõnelda,
tegi oma laulu ja
joonistes neidsamu sõnu
kordas

Majakovski-
onu.

2.

Torm käib üle vee ja maa.
Mööda keermiktreppi taas
igal õhtul

ööle vastu
töömees majakasse astub.
Ülal latern hiiglasuur
põleb

nagu tulikuul.
Kaugemalgi
mereteel

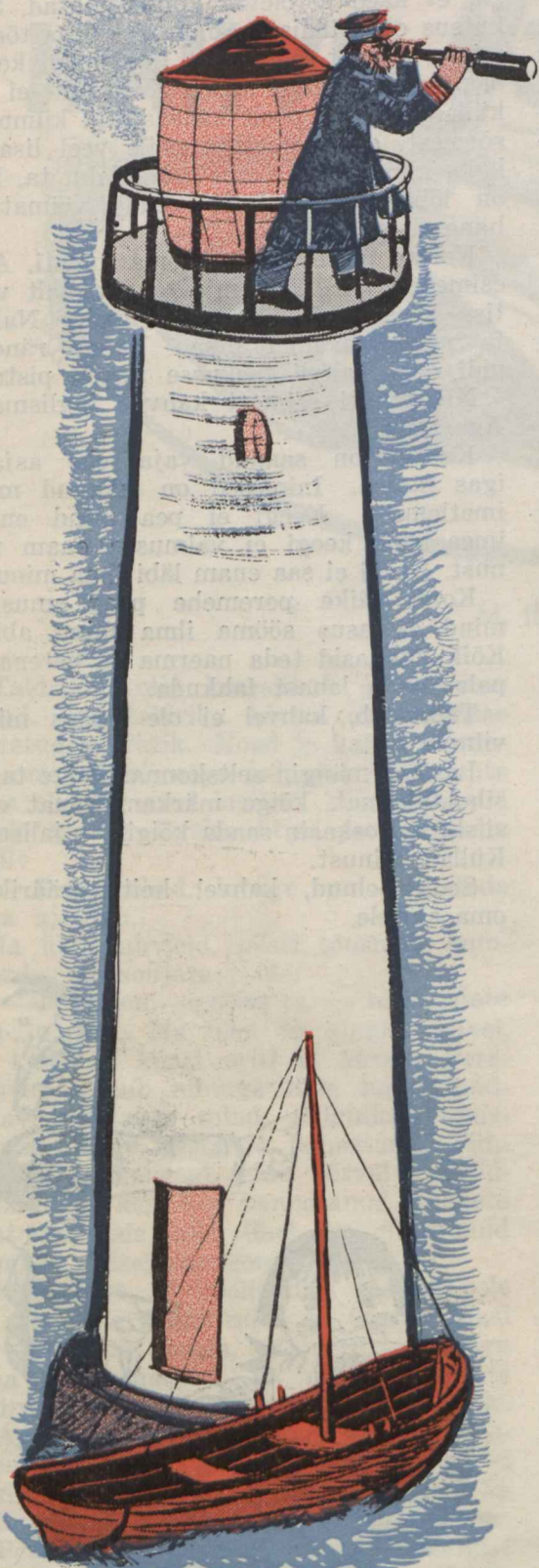
heledalt ta näha veel.
Ja et ikka paistaks ta,
on ta pandud keerlema.
Töölisel on raske töö —
valvata ta juures öö.
Et ta tuli põleks ala,
töömees oli lampi valab.
Siia, sinna

aina rühib,
suurendavat klaasi pühib.
Kõikidele näitab teed —
siin on oht, siin vaiksed veed.

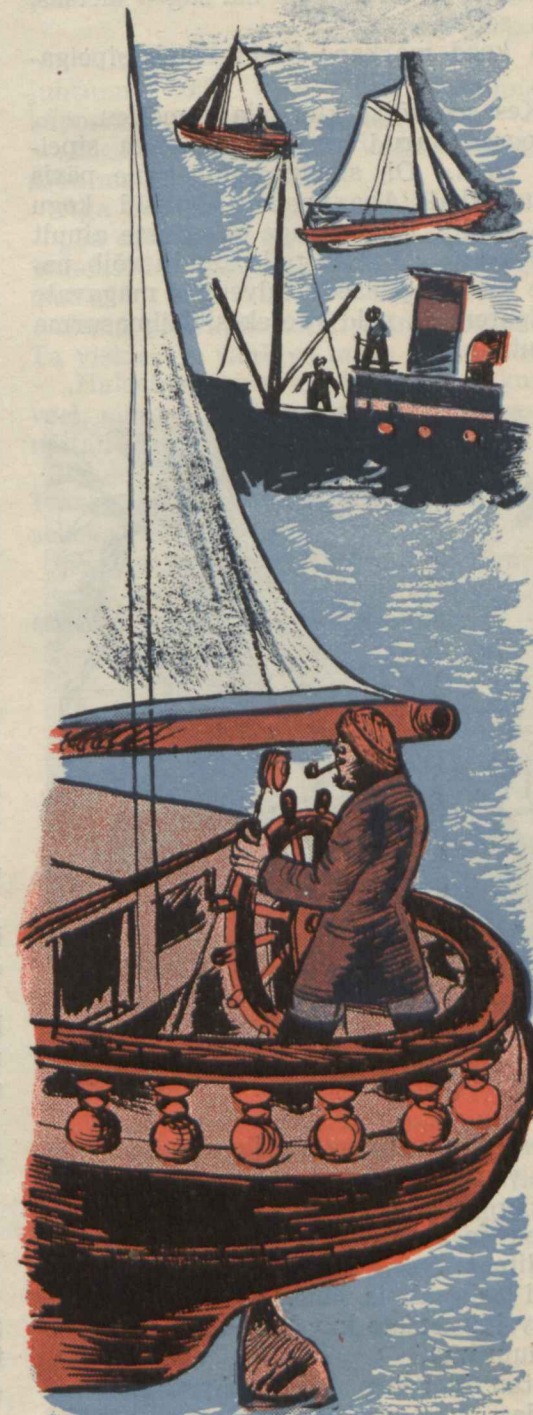
Aurikud või
purjepaat —
ei nüüd enam
hukka saa.

Lained,
mõllake kuis tahes,
kes on merel —
leiab lahe.

Unustades
tormi, äikest,
kodus kuivalt
lapsed väiksed.

— Hando Ruus 1940

— Hando Ruus 1940

SAIN PIKA NINA

V. Bianki

M. Kuksi joonistus

Sügisel ja talvel käin ma sageli metsas, püss seljas.

Ja kord märkan: keegi lõhub sipelgapesi.

„Kes see võiks küll olla?“ mõtlen.

Noored karud armastavad väga sipelgaid süüa. Oi, sipelgad on neile päris maiusroaks! Aga nemad lõhuksid kogu pesa laiali. Siin on aga pesadesse ainult urud aetud. Ent urgude kaudu võib pakane samuti pääseda talveunes magavate sipelgateni ja neid vaesekeksi külmasurma suigutada.

Kes see niisugune sipelgate pesade lõhkuja võiks küll olla?

„Aga oota, küll ma sind juba taban!“ mõtlen ja laen püssi kõige jämedamate haavlitega.

Nii laskevalmis, lähen ühest lõhutud pestast veidi eemale kuusetihnikusse ja hakkakan luurama.

Ootan ja ootan — kedagi pole näha ega kuulda.

Korruga lendab minu poole rähn. Ja mitte lihtne, inetu lind, ei, ilus ja roheline.

Lendleb siis nii puude vahel ja — tsapst! — puurib end küüntega ühe kase tüve külge.

Krabistab siis joosta mööda kasetüve, vaatab korraks ühe silmaga kõrvale — mind ta ei näinud — ja lendab maa peale. Siin teeb ta paar hüpet niisama nagu jalgade prooviks, ent siis korruga läheneb kohe sipelgapesale.

„Ah tema see ongi, kes sipelgaid kiusab!“ mõtlen mina. „Oota, kohe kostitan sind püssiga!“

Aga ei, käed püssiga ei tõuse: liig ilus linnuke! Pealt roheline, kõhu alt kollane, kogu pea kui punane mütsike, ja nii imeilusti helgivad-läigivid ta sulekesed!

Ent rähn, tal pole mingit arupidamist, poeb kohe ühte urguga, nii et ainult sabaots jääb veel välja. Ja hakkab seal siis oma nokaga ägedasti tööle — lõhkuma sipelgate ehitust. Ainult prügi ja prahti lendab urust välja.

Peagi kaob ka rähni saba urguga.

„Oota, sõber!“ mõtlen endamisi. „Püüan su kinni elusalt.“

Panin püssi kõrvale, hiilisin tasakesi sipelgapesa juure ja — trahh! — katsin augu mütsiga kinni.

„Ah-aa, nüüd sa, rumalake, oled mul käes!“

Vaikseks jäi ta seal algul. Siis, kuulen, hakkas ta end liigutama. Aga ei rabele, et välja pääseda.

Kuidas teda urust kätte saada? Pistad käe urguga, võib ta nokaga lüüa. Teadagi, milline nokk on rähnil: toksib ja õonestab sellega puud.

Mähkisin vaba käe paksemini rätikusse ja pistsin ta siis mütsi alla.

Pole midagi, kõik tühi.

Aga kuulen: liigutatakse.

Ma surun käe sügavamale.

Ikka mitte midagi. Tühi.

Mu käsi on juba küünarnukini urus. Seal korruga — vuuuh! — minu linnuke tõusis lendu teiselt poolt pesahunnikust. Ja kadus kisaga metsa.

Külmanud hunnikust raius ta nokaga uru teisele poole välja. Vaat' kus on alles nokk ja nina!

Ka mina sain pika nina!

IVAN-LOLLIKE

Vene rahvajutuke MAKSIM GORKI sõnastuses

A. Pilari joonistused

Elas kord üks poisu. Ivan-lollikeseks hüüti teda. Muidu oli ta päris kena poiss, aga kõik, mis ta tegi, tuli tema juures välja veidralt. Ja mitte kunagi nii, nagu teiste inimeste juures. Kord palkas teda keegi mees endale sulaseks. Ning siis juhtus, et sama mees tahtis oma naisega linna sõita. Ja naine ütles Ivanile:

„Sa jääd lastega koju. Vaata ilusti nende järele ja sööda neid!“

„Aga millega?“ küsib Ivan.

„Võta vett, jahu, lõika kartuleid puruks ja pane siis kõik keema. Saab hea supike.“

Mees aga ütles:

„Ust valva sa hoolega, et lapsed metsa ei jookseks!“

Meest-naist sõitsid minema. Ivan ronis kohe narile, äratas lapsed üles, tiris nad põrandale, ise istus nende selja taha ja seletab:

„Noh, nüüd siis vaatan teie järele.“

Nii istusid lapsed põrandal tükike aega — küsisid süüa.

Ivan lükkas tarre suure tõrre veega, puistas sinna pool kotti jahu, terve mõõdu kartuleid, segas kõik selle kaelpuuga segi ja mõtleb siis endamisi kuuldavalt:

„Keda pagan ma siis puruks lõikama pidin?“

Seda kuulsid lapsed, hakkasid kartma.

„Ta hakkab võib-olla meid puruks lõikama,“ mõtlesid lapsed, poetasid endid tasakesi tarest välja ja jooksid metsa.

Ivan vaatas neile tagant järele, sügas kukalt ja arutleb endamisi:

„Kuidas saan ma nüüd nendele järele vaadata? Ja ka ust vaja valvata, et see metsa ei jookseks.“

Vaatas tõrde ja kõneleb:

„Kee siis pealegi, supike, mina aga lähen laste järele vaatama.“

Tõstis ukse hingedelt maha, virutas selle endale turjale ja läks metsa. Aga korraga sammub talle vastu karu. See imestab ja hüüab:

„Hei, poiss, milleks sa ukse metsa viid?“

Ivan jutustas karule kõik, mis temaga

juhtunud oli. Karu istus tagumistele käppadele ja itsitas naerda:

„Oled sa aga tola! Vaat' seepärast söön ma sind nüüd ära!“

Aga Ivan kohe vastu ja ütleb:

„Sa söö parem lapsed ära! Siis nad on teinekord sõnakuulelikud ega jookse metsa!“

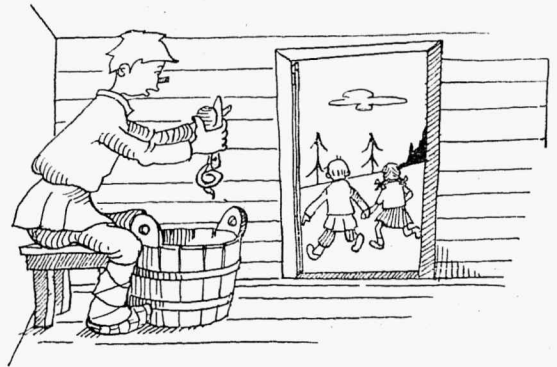
Nüüd pahvatas karu pööraselt naerma. Ta viskles ja vähkres maas naeruhooost.

„Halastust, halastust! Pole ma kunagi veel näinud sihukest tola! Lähme, ma näitan sind ka oma naisele!“

Ta juhtis Ivani teele oma koopa juure. Ivan käis ees, tare uks seljas, ja tõukles sellega vastu puid.

„Viska ta minema!“ käsutab karu.

„Ei, ma jään oma sõnale truuks: lubasin ust valvata, siis valvan ka!“

Jõudsid koopa juure. Karu ütleb naisele:

„Vaata, Maša, millise tola ma sulle tõin! Naera kas või katki ennast!“

Ivan aga kohe karuemandat küsitlenu:

„Tädike, kas teie lapsi ei näinud?“

„Minu omad — magavad koopas.“

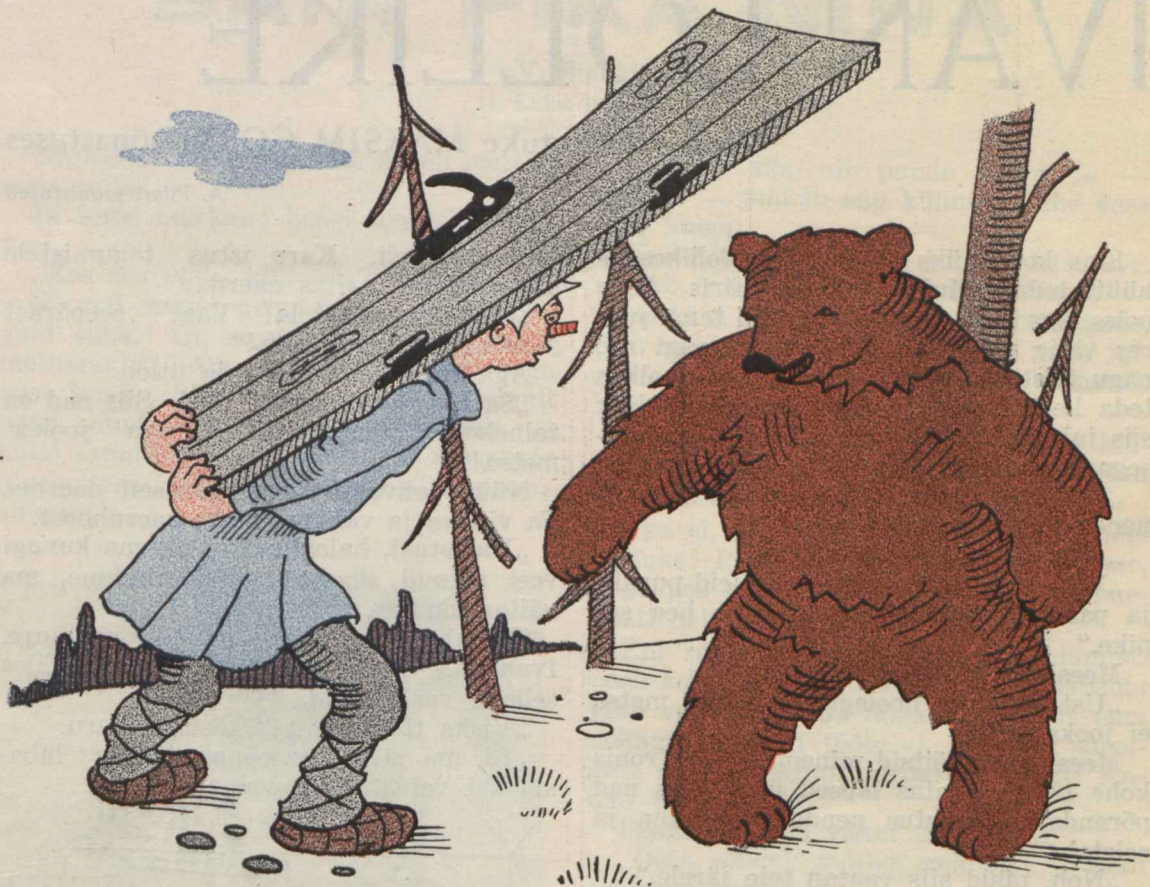
„Aga näita siiski, viimati on minu omad!“

Karuemand näitas talle kolme karupoega.

„Ei, mitte need, mul oli kaks!“

Nüüd näeb ka karuemand, et on tegemist lollikesega ja hakkab samuti naerma, lausudes:

„Ja pealegi olid sul ju inimese lapsed?“

„No-jaa, seda küll,“ ütleb Ivan, „aga nad olid ju nii väikesed, saad sa siis aru, kelle omad.“

„On aga naljavend!“ hüüab naerdes karuemand ja ütleb oma mehele:

„Meie ei hakka teda sööma. Las' ta jääb parem elama meie juure sulasena!“

„Olgu,“ nõustus karu, „kuigi inimene, on ta siiski lihtsameelne ja heasüdamlik.“

Andis siis karuemand Ivanile tühja külimitu ja ütleb:

„Mine nüüd metsa vaarikaid korjama! Kui lapsed ärkavad, tahan ma neid kostitada suupärasega.“

„Olgu, seda ma võin,“ ütleb Ivan. „Aga teie pidage minu ust silmas!“

Ivan läks metsa, korjas külimitutäie marju ja ka ise sõi neist isu täis. Tagasiteel laulab ta kõigest kõrhist:

„Ah kui saamatud
need lepatriinud armetud!
Ent sisalik ja sipelgad —
loomad hoopis kärmemad!“

Tuli siis koopa juure ja hüüab:

„Siin nad on, teie marjad ja vaarikad!“

Karupojad jooksid marjade kallale, kisasid ja tõukasid üksteist, viskasid kerpalli ja olid väga rõõmsad.

Ivan aga, silitades neid, arutleb:

„Oh kui kahju, et ma pole mitte karu, mulgi oleksid siis sihukesed pehmed lapsed!“

„Oi-oi ilmade imet!“ müristab naerda karu, „võimatu on elada temaga ühes, — otse surra võib naerust!“

„Aga ~~veat~~ mis,“ kõnetab neid Ivan, „teie valvake minu ust, aga mina lähen metsa lapsi otsima! Muidu saan pere-mehe käest nahatäie!“

Ja karuemand palub meest:

„Miša, sa võiksid teda aidata!“

„Jah, vaja aidata,“ nõustus kohe karu, „ta ju meil suur naljahammas.“

Ivan ja karu läksid metsa lapsi otsima. Sammusid kõrvuti ja vestlesid sõbralikult.

„Noh, küll oled sa aga rumal!“ ütleb karu, aga Ivan küsib kohe:

„Aga sina — oled tark?“

„Ei tea.“

„Ka mina ei tea. Sa oled — tige.“

„Ei. Milleks?“

„Aga mina arvan, kes on tige, see on ka loll. Vaat' mina ei ole tige. Tähen-
dab, meie mõlemad sinuga ei saa olla ru-
malad.“

„Oi mul poissi, kuidas välja vedas!“
imestas karu.

Korraga näevad: põõsa all istuvad kaks
last ja ise magavad.

Karu küsib:

„Kas need on sinu omad?“

„Ei tea,“ vastab Ivan, „tarvis neilt kü-
sida. Minu omad tahtsid süüa.“

Nad äratasid lapsed üles ja küsisid:

„Kas süüa tahate?“

Lapsed kohe karjuma:

„Ammu juba tahame!“

„No-jah, need nad ongi,“ ütleb Ivan.

„Nüüd viin ma nad koju, aga sina, onu-
ke, too uks mulle järele! Mul endal pole
enam aega talle järele tulla: supp veel
keeta.“

„Olgu siis,“ nõustus karu, „küll toon!“

Lapsed ees, Ivan taga, nii sammuvad
nad kodu poole. Ivan ise laulab:

„Küll on aga ilmas imesid —
põrnikad püüavad jänkusid!
Põõsa all kükitab rebane,
imestab, ise nii terane!“

Kui Ivan lastega tarre astus, oli pere-
rahvas juba kodus. Aga mis leidis pere-
rahvas eest? Keset tare suur tõrs veega,
sinna jahu ja terved kartulid sisse sega-
tud, lapsi pole näha, ka uks kadunud.
Mees ja naine olid roninud narile ja nutsid
kibedasti.

„Mis te nutate?“ küsib Ivan.

Vanemad, nähes lapsi, said jälle rõõm-
saks ja kaelustasid neid. Aga Ivanilt kü-
sivad, näidates tõrrele:

„Mis sa seal oled teinud?“

„Suppi!“

„Aga kas oli tarvis nii teha?“

„Aga kust mina seda tean, kuidas!“

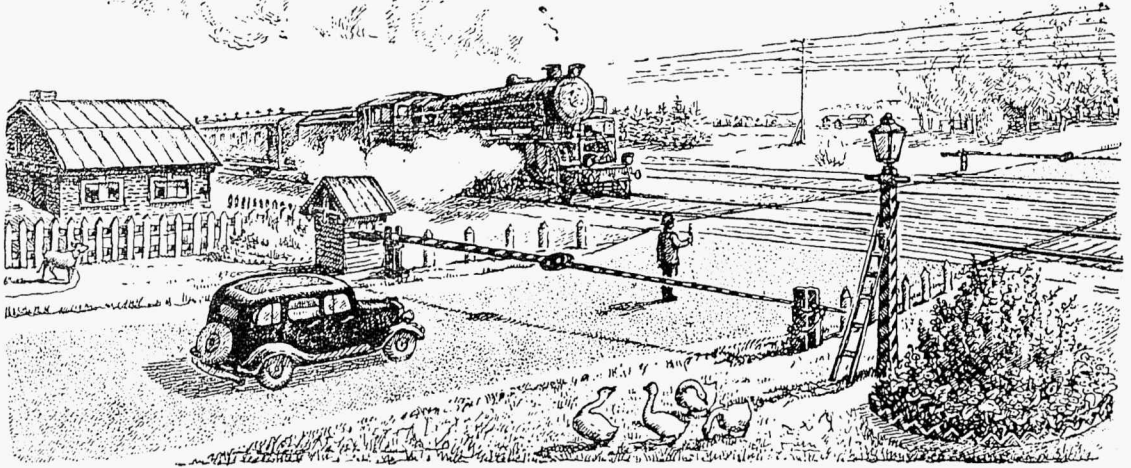
„Aga kuhu jäi uks?“

„Kohe tuakse! Vaat' seal ta ongi!“

Vaatas pererahvas aknast välja, näeb:
mööda külatänavat sammub karu, tare-
uks seljas. Inimesed ja koerad kõik pu-
ha hirmul, jooksevad, kuhu saavad. Ai-
nult suur kollane kukk seisab keset tä-
navat ja laulab julgelt karule otse näkku:

„Kukereku-u-u!“

E. Safonova joonistused

ALEKS ALGAB SUURT REISI

Boris Žitkovi lastejutust „Mis ma nägin“

Kuidas mind hüüti

Ma olin väike ja küsisin alati: „Miks?“

Emä sõnab: „Vaata, kell on juba üheksa.“

Mina aga ütlen: „Miks?“

Mulle vastatakse: „Mine magama.“

Mina küsin jälle: „Miks?“

Ja mulle vastatakse: „Sellepärast, et peab.“

Mina küsin: „Aga miks peab?“

„Sellepärast, et kell on üheksa.“

*

„Aga miks kell on üheksa?“

Ja mulle anti sellepärast nimeks Miksi. Kõik kutsuvad mind nii, minu pärisnimi on aga Aleks.

Millest isa ja ema kõnelesid

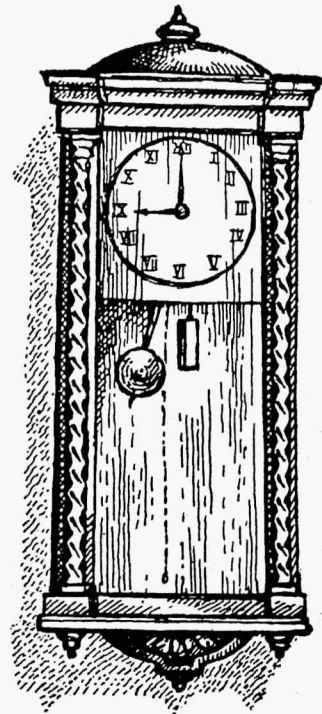
Ükskord, kui isa tuli töölt, rääkis ta emale: „Saada Miksi toast välja. Mul oleks vaja sinuga rääkida.“

Emä ütles mulle: „Miksi, mine kööki kasiga mängima!“

Mina küsin: „Miks kööki?“

Siis isa võttis mul käest kinni ja viis mind ukse juure. Mulle ei meeldinud see, et mina ei või kuulda, mida isa räägib. Aga isa kõneles nii:

„Sain täna vanaemalt kirja. Ta kutsub sind Aleksiga enda juure Moskvasse. Sealt viib vanaema Aleks Kiievisse. Sinna jääb

ta mõneks ajaks. Aga siis, kui saame uues kohas kõik korda, sa võtad ta vanaema juurest kaasa ja tood siia.“

Emä kõneleb: „Ma kardan Miksit viia — ta köhib. Äkki ta jääb teel päris haigeks.“

Isa ütleb: „Kui ta täna ega homme ei kõhi, siis, mõtlen ma, võiks viia.“

„Aga kui ta kas või kordki kõhatab,“ lausub ema, „siis ei saa temaga sõita.“

Ma kuulsin kõik ja kartsin, et ehk kuidagi kõhatan. Ma tahtsin nii väga sõita kaugele-kaugele.

Kuidas ema minule pahane oli

Kuni õhtuni ma ei kõhinud. Ka siis, kui magama heitsin, ma ei kõhinud. Aga hommikul, kui voodist tõusin, äkki kõhatasin. Ema kuulis.

Ma jooksin ema juure ja hakkasin kisama: „Ega ma enam! Ega ma enam!“

Ema küsib:

„Miks sa karjud? Mida sa enam ei tee?“

Siis hakkasin ma nutma ja ütlesin, et ma enam ei kõhi.

Ema ütles:

„Mispärast sa kardad kõhida? Isegi nutad?“

Ma ütlesin, et tahan sõita kaugele-kaugele. Ema ütles: „Ahaa! Tähendab, sa oled kuulnud kõike, mis me isaga rääkisime. Päh, kui inetu on salaja pealt kuulata! Säärast vastikut jõmpsikat ma niikuinii kaasa ei võta.“

„Miks?“ ütlesin mina.

Ema läks kööki ja hakkas priimust seadma. Ja priimus sumises nii, et ema midagi ei kuulnud. Mina aga muudkui palusin:

„Võta mind kaasa! Võta mind kaasa!“

Aga ema ei vastanud. Nüüd ta vihastus, ja kõik on otsas!

Sõidupilet

Kui hommikul isa hakkas välja minema, ütles ta emale:

„Tähendab, ma siis täna sõidan linna sõidupileteid võtma.“

Aga ema ütles:

„Missuguseid pileteid? Ühtainust piletit ongi tarvis.“

„Ah jaa,“ ütles isa, „täiesti õige: ainult üks pilet. Miksile pole vaja.“

Kui ma seda kuulsin, et mulle piletit ei võeta, hakkasin ma nutma ja tahtsin isale järele joosta, kuid isa väljus ruttu ja lõi ukse kinni. Ma hakkasin rusikaga uksele taguma. Aga köögist väljus meie naaber — ta on tüse ja vihane — ja ütles:

„Mis rumalus see siis jälle on?“

Ma jooksin ema juure. Jooksin ja nutsin kõvasti. Aga ema lausus:

„Mine ära, vastik jõmpsikas! Ei meeldi mulle salajane pealtkuulamine.“

Aga õhtul tuli isa linnast ja küsis minult: „Noh, kuidas siis sinuga? Kas kõhisid täna?“ Ma ütlesin: „Ei, mitte kordagi.“

Siis isa võttis taskust tikutoosi, aga ei võtnud toosist tikku, vaid kõva paberitüki. See oli pruun, roheline triibuga, ja sel oli igasuguseid tähti.

„Vaata,“ ütles isa, „siin on sõidupilet! Ma panen selle lauale. Pane kõrvale, et ei oleks pärast otsimist.“

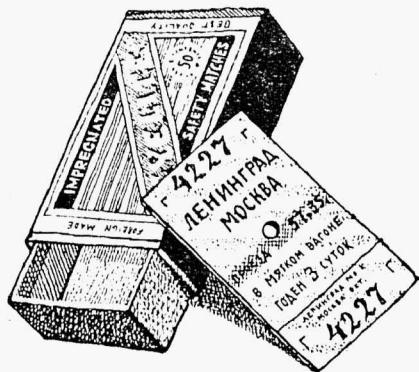
Üksainus pilet oligi. Ma sain aru, et mind kaasa ei võeta.

Ja ma ütlesin:

„Noh, ma siis hakkam kõhima. Ja kõhin alati, ja enam ei jätagi järele.“

Aga ema lausus:

„Noh, mis siis, anname su haiglasse. Seal saad halati selga ja kuhugi sind sealt ei lästa. Seal sa siis eladki seni, kuni jätab kõhimise.“

Kuidas valmistuti teele

Aga teisel päeval isa ütles minule:

„Sa siis enam kunagi ei kuula teiste juttu salaja pealt?“

Ma ütlesin: „Aga miks?“

„Aga seepärast, et kui ei taheta, et sa kuulad, siis see tähendab, et sul pole tarvis seda teada. Ja ei mingit petmist, piilumist ega pealtkuulamist! Säherdune vastikus!“

Ema jookseb juure, küsib:

„Mis teil siin on?“

Aga mina peidan pea ema seelikusse ja karjun:

„Ma enam ei kuula!“

Nüüd ema suudles mind ja ütles:

„Noh, siis me täna sõidame. Võid mõne mänguasja kaasa võtta. Vali, missugune.“

Ma ütlesin: „Aga miks on ainult üks pilet?“

„Aga seepärast,“ lausus isa, „et väikestele ei ole piletit vaja. Neid sõidutatakse niisama.“

Mul oli kole hea meel ja ma jooksin kööki kõigile ütlema, et ma sõidan Moskvasse. Kaasa võtsin ma Karu-Mihkli. Sellest pudenes pisut saepuru, kuid ema õmbles katkise koha ruttu kinni ja pani Karu-Mihkli kohvrisse.

Siis osteti mune, vorsti, õunu ja veel kaks saia. Isa sidus pakkidele rihmad ümber, vaatas siis kella ja lausus:

„Noh, mis siis ikka, on aeg sõitma hakata. Sest annab sõita enne kui jõuame oma külast linna, noh, ja sealt veel jaama...“

Meiega jätsid hüvasti kõik naabrid ja ütlesid: „Noo, vaata, või sõidad kohe mööda raudteed ja vagunis... Vaata ette, et sa välja ei kuku.“

Ja me sõitsime hobusel linna. Me sõitsime väga kaua, sest meil olid kaasas asjad. Ja ma jäin magama.

Raudteejaam

Ma mõtlesin, et raudtee on niisugune: ta on nagu tänav, ainult et maas ei ole mulda ega kive, vaid niisugune raud nagu pliidil.

Ja raudteejaama pole ma kunagi näinud.

Raudteejaam — see on lihtsalt suur maja. Ülal tornis on kell. Isa kõneleb, et see on kõige õigem kell linnas. Aga osutid on sel nii suured, et isegi linnud — ütleb isa — mahuvad neile istuma. Kell on klaasist, aga selle taha süüdatakse valgus. Me jõudsimme jaama õhtul, kuid kellal oli kõik näha.

Jaamal on kolm ust, suured nagu väravad. Ja palju-palju inimesi. Kõik lähevad sisse ja tulevad välja. Ja kannavad sinna kohvreid ja sumadane. Kõige enam ruttavad tädid kompsudega.

Aga kohe, kui me jaama ette sõitsime, keegi onuke valges põlles jooksis juure ja haaras äkki meie asjad kaenlasse! Ma tahtsin hüüda „oi!“, aga isa ütles lihtsalt:

„Pakikandja, me sõidame Moskvasse, kaheksas vagun.“

Pakikandja võttis sumadaniid ja läks ruttu-ruttu otse uste poole. Ema jooksis korviga talle järele. Seal korvis olid meie vorstid ja õunad ning sinna, ma nägin, ema pani veel kompekke. Isa haaras mu sülle ja katsus emale järele jõuda. Aga rahvast oli nii palju, et ma ei näinud, kuhu kadus ema, kuhu pakikandja. Läksime mööda treppi ülespoole ja olime korruga suuresuures toas. Toa põrand oli kivist ja väga libe, aga lakke ei ulataks ükski poiss kivi viskama. Ja igal pool oli ümargusi laternaid. Oli väga valge ja väga lõbus. Kõik läikis kangesti, ja rohelisis anumais seisid puud, mis ulatasid peaaegu laeni. Need olid

oksteta, ainult ülal olid suured-suured saki- lised lehed. Aga seal seisid veel punased läikivad kapikesed. Isa läkski minuga nende juure. Ta võttis taskust raha ja torkas selle läbi pilu kappi, ja väikesest aknakesest hüppas välja valge pileetike.

Ma ainult küsisin:

„Miks?“

Aga isa lausus:

„See on kassa-automaat. Ilma selle pile- tita mind ei lasta rongini teid saatma.“

Milline on perroon

Isa läks minuga kiiresti sinnapoole, kuhu ruttasid kõik sumadaniid ja kompsudega. Ma vaatasin, kus on ema ja pakikandja, kuid neid ei olnud kuski... Siis läksime ukse juure. Seal võeti isalt pilet ja öeldi:

„Astuge edasi, kodanik.“

Ma mõtlesin, et me tulime tänavale, kuid siin oli ülal klaaskatus. Siin see pärisjaam oligi. Siin seisid vagunid reas nagu haned, üksteise taga. Nad olid haagitud üksteise külge. See oligi rong. Aga ees oli vedur. Mööda vagunite äärt läks pikk põrand.

Isa lausus: „Vaata, seal perroonil seisavad ema ja pakikandja.“

See pikk põrand oligi perroon. Me astu- sime edasi. Korruga me kuulsime, et meie selja taga hüüti:

„Hoidke eest! Hoidke eest!“

Me vaatasime ümber, ja ma nägin: sõidab vankrike väikestel ratastel, vankril seisab mees, aga vanker liigub ise nagu üleskeera- tult. Vankrike sõitis ema ja pakikandja juure ja peatus. Vankrikesel oli juba mingi- suguseid sumadane. Pakikandja pani nen- dele ruttu meiegi pakid, ja siis jõudsimme meie isaga kohale ja isa kõneles:

„Te ei unustanud? Kaheksas vagun.“

Aga ise hoidis kogu aeg mind süles. Pa- kikandja vaatas isale, naeratas ja kõneles:

„Noormehe võiksimme ka peale laadida.“

Ta haaras mind käte alt ja istutas mingi- sugusele kompsule vankris. Isa hüüdis:

„Hoi sa tugevasti kinni!“

Vankrike sõitis minema, aga ema karja- tas: „Ah, milline rumalus! Ta võib maha kukkuda!“

Ma kartsin, et ta jookseb järele ja võtab mu maha, aga onu, kes seisis vankrikesel, muudkui hüüdis:

„Hoidke eest! Hoidke eest!“

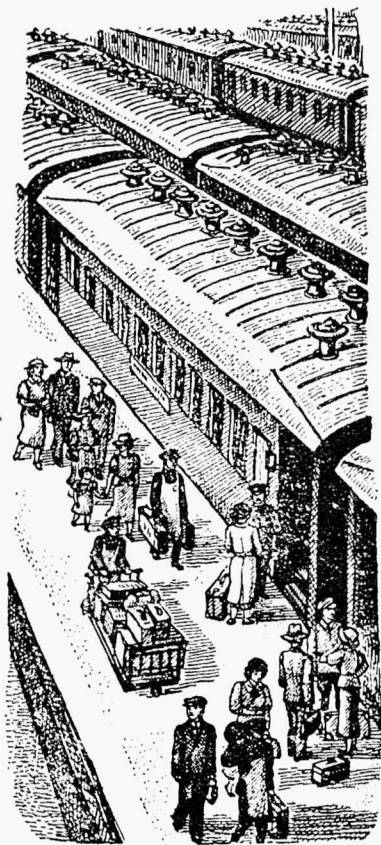
Ja vankrike jooksis nii ruttu, kuidas ema seda veel pidi kätte saama!

Me sõitsime vaguneist mööda. Siis vankri- ke peatus. Meie juure jooksis pakikandja, te- ma järel isa, ja mind võeti vankrikeselt maha.

Vaguni lõpus oli väike uks. Selle juure viisid astmekesed, just nagu trepp. Aga ukse juures seisis onu laternaga, prillid ees. Tal oli kuub läikivate nõopidega, just nagu sõjaväelasil. Ema ütles talle:

„Konduktor, siin on minu sõidupilet.“

Konduktor hakkas laterna valgusel ema piletit vaatama.

Kuidas ma kadusin

Äkki näen, perrooni mööda läheb tädi. Tal on koer ketikese otsas, must koer, kähara karvaga, aga koeral on peas suur kollane lint, nagu tütarlapsel. Ja koer on kähara karvaga ainult poole kehani, tagupool aga on sile ja saba otsas on karvatutt nagu pintsel.

Mina küsisin:

„Miks on koeral lint?“ Ja läksin koerale järele. Ainult vähekesse, päris tibatillukese sammu astusin. Äkki kuulsin tagant:

„Hei, hei, — hoidke eest!“

Mitte meie pakikandja, vaid hoopis teine lükkas käru pakkidega otse minu peale. Ma jooksin ruttu, et mitte alla jääda.

Siin käis palju igasuguseid inimesi, mind lükati hoopis kõrvale. Ma jooksin ema ot-

simas. Aga vagunid olid kõik samasugused nagu meie oma. Ma hakkasin nutma, aga siis kostis üle terve jaama hirmus hääl:

„Rongi ärasõit...“ Ja siis veel midagi sinna juure. Nii valjusti, nii hirmsasti, nagu kõneleks hiiglane. Ma hakkasin veel rohkem nutma: vaat', rong läheb nüüd minema ja ka ema sõidab minema! Äkki astus mu juure onu sõjaväelane, roheline mütsiga, kummardas ja ütles:

„Miks sa nutad? Kas eksisid ära? Kaotasid ema?“

Mina ütlesin, et ema sõidab kohe ära. Ta võttis mul käest kinni ja kõneles:

„Lähme otsime ema üles.“

Ta talutas mind mööda perrooni väga ruttu, aga siis võttis sülle.

Mina hakkasin karjuma:

„Pole tarvis mind sülle võtta! Kus on ema? Tahan ema juure!“

Aga tema kõneles:

„Sa ära nuta. Ema tuleb kohe.“

Ja ta tõi mind tuppa. Aga toas olid tädi-kesed. Nende juures oli poisse ja tüdrukuid — mõned olid nii väikesed, et olid süles. Mõned mängisid mänguhobuste ja muude mänguasjadega. Aga ema seal ei olnud. Sõjaväelane pani mind diivanile istuma ja kohe jooksis minu juure üks tädi-kestest ja kõneles:

„Mis? Mis? Poiss ära eksinud? Sa ära ulu. Ütle, kuidas on su nimi? Noh, kes sa niisugune siis oled?“

Mina ütlesin:

„Olen Miksi. Mind hüütakse Aleksiks.“

Sõjaväelane aga läks päris jooksul toast välja.

Tädi ke kõneles:

„Sa ära nuta. Silmapilk tuleb ema. Vaata ometi, kui tore on see hobuseke.“

Kuidas mind leiti

Äkki ma kuulsin, kuidas üle kogu jaama hüüdis jälle see hiiglase hääl:

„Poiss valges madrusemütsis ja sinises pluusis, nimega Aleks Miksi, on emade ja laste toas.“

„Kas sa kuulsid?“ ütles tädi ke. „Ema kuuleb, kus sa oled, ja tuleb kohe.“

Kõik tüdrukud ja poisid seisis mu ümber ja vaatasid, kuidas ma nutsin. Aga ma ei nutnud ju enam. Äkki avanesid ukсед: ema jooksis sisse.

Mina pistsin kisama:

„Ema!“

Agas juba ema haaras mu kaenlasse. Tädi ke avas talle ruttu ukse ja kõneles:

„Ärge rutake, aega veel on.“

Nägin — ka isa tuli juba joostes. Aga ema kõneles:

„Küll on hea, et raadios öeldi. Muidu oleksin hoopis pea kaotanud.“

Aga isa lausus:

„Hulluks võib minna selle poisi pärast!“

Ema kandis mind otse vagunisse ja kõneles konduktori-onule:

„Käes, käes...“

Vagun

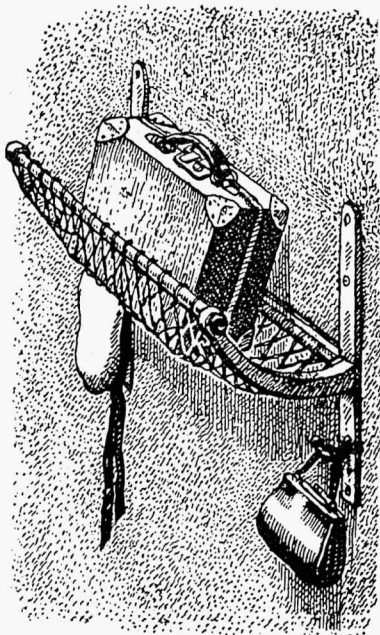
Vagunis oli pikk koridor, ainult kole kitsas. Ema avas ukse, aga mitte nii nagu toas, enese poole tõmmates, vaid uks sõitis nagu kuhugi kõrvale. Ja me astusime tuppa. Ema pani mind istuma diivanile. Vastas oli ka diivan, akna all aga lauake, õige tilluke. Äkki keegi koputas aknale. Ma vaatasin, akna taga seisis isa. Naeris ja ähvardas sõrmega. Ma tõusin diivanil püsti, et paremini näha, kuid diivan oli pehme ja ma vajusin nagu kiigel. Ema ütles, et ma ei tohtivat seista jaluli diivanil, ja pani mind aknaalusele lauale istuma.

Koerake Insol

Äkki ma kuulsin, et keegi tagapool astus sisse. Vaatasin ümber ja nägin — see oli sama koer kollase lindiga, ja ta järel tädi ketikese otsas. Ma hakkasin kartma ja surusin jalad laua alla, aga tädi lausus:

„Ära karda, ta ei hammusta.“ Aga mina küsisin:

„Miks?“

„Ah,“ ütles tädi, „sina vist oledki see Miksi, kes ära eksis. Sinu nimi on Aleks? Kas see oledki sina, kellest kõneldi raadios? Noojah, — valges mütsis ja sinises pluusis.“

Siis tuli meie juure onu, veidi vanapoolne, ka sumadaniga. Aga koer hakkas ta peale lõrisema. Koera perenaine ütles:

„Insol, tuboo!“

Ja koer hakkas onu nuusutama. Onu pani oma sumadani üles riiulile. Riiul ei olnud iauast, vaid võrgust, just nagu laste voodi küljest võetud. Onu istus ja küsis:

„Kas sõidate või saadate kedagi?“

Tädi vastas:

„Sõidan.“

Onu küsis:

„Kas koer sõidab ka meiega? Aga kas see poiss on teie oma?“

Tädi ütles, et koer sõidab ja et koera nimi on Insol, aga et minu ema tuleb kohe ja et mind hüütakse Aleks Miksiks.

„Ah,“ ütles onu, „sina olidki see, kes ema juurest ära jooksis? Aga nüüd paistab, et ema on sinu juurest ära jooksnud. Noh, mis siis, sõidad koos selle tädiga. Ja koos minuga. Ja koerakesega.“

Mina kisendasin:

„Ei taha!“

Ja hüppasin otsekohe laualt maha ja kisendasin mis jõudsin:

„Ema!“

Koerake pistis haukuma. Ma jooksin ukse juure, koerake samuti. Mingisugused võõrad olid seal, koridorikeses, ja ma nägin, ema jooksis neid kõrvale tõugates minu poole.

„Mis on? Mis sa lärmitsed? Ma olen ju siin, rumalake niisugune!“

Ta võttis mind sülle ja kõneles:

„Vaata, seal on isa. Kohe sõidame.“

Ja äkki hüürgas vile. Onu tagapool lausus:

„Noh nii, vedur vilistas, — tähendab, et sõidame.“

Isa akna taga hüüdis midagi, aga mida, seda ei olnud kuulda. Avas suu, aga midagi ei kuulnud. Siis hakkas põranda all midagi vurisema ja perroonil sõitsid kõik tagasi. meie aga sõitsime edasi. Ja kõik lehvitasid käte ja mütsidega. Aga isa kõndis meie akna kõrval ja rääkis midagi suuga. Midagi ei olnud kuulda. Ema ütles mulle:

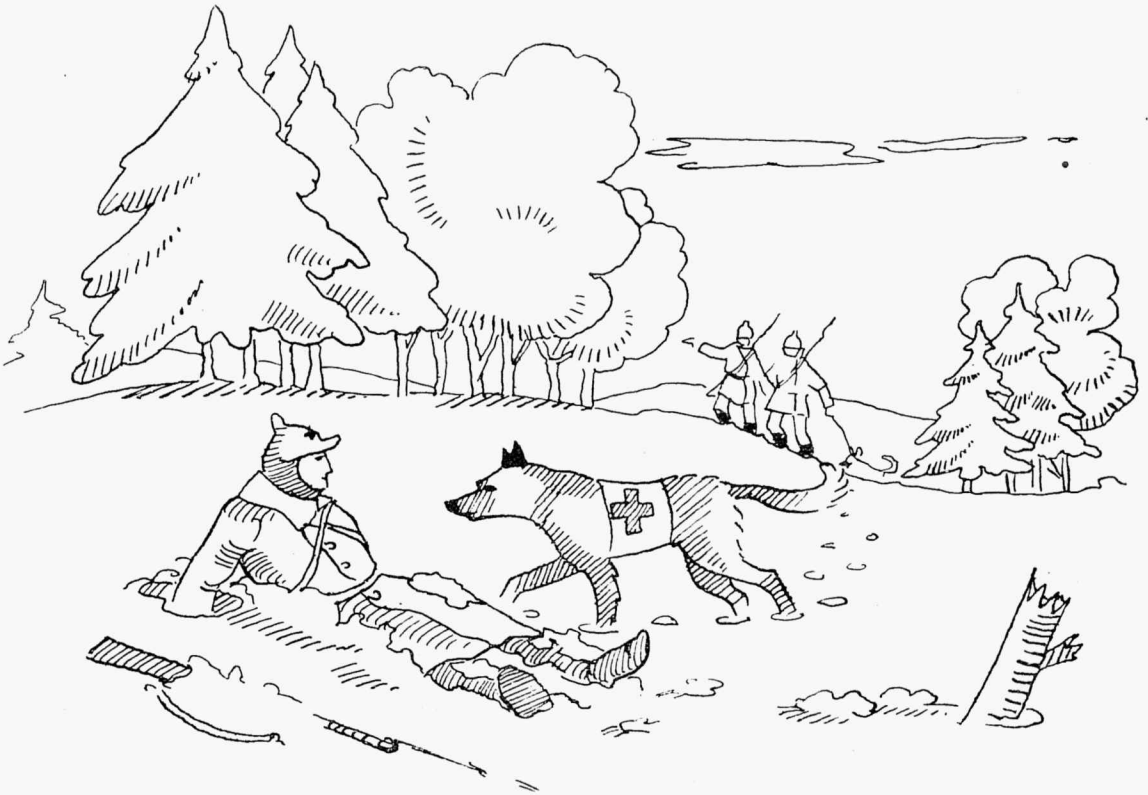
„Lehvita isale käega.“

Ma hakkasin lehvitama; isa hakkas naerma. Ema aga muudkui kõneles isale:

„Hea küll! Hea küll!...“

Aga ega ta ikkagi midagi kuulnud, mis isa ütles. Me sõitsime juba üsna ruttu. Isa jooksis pisut, lehvitas mütsiga ja jäi meist maha.

(Järgneb.)

A. Pilari joonistus

Neljajalgased sanitarid

E. Boronina

Metsas käis lahing.

Mitte kaugel metsatukast lamas põllul punaarmeelane. Teda oli raskesti haavanud vaenlase kuul.

Punaarmeelane oli verest juba tühjaks jooksmas, aga abi ikka veel ei tulnud. Keegi ei teadnud, kus ta on.

Tõusis tuul. Lumi kattis peagi haavatu. Ta hakkas külmuma.

Ja korraga, nagu läbi une, kuuleb haavatu, et keegi hingab raskesti ta kõrval. Vaevu avab ta silmad. Kahe sammu kaugusel seisis suur karvane lambakoer. Kaelarihma küljes rippus tal mingisugune puust kepikese.

Haavatu sai rõõmsaks. Nüüd polnud ta enam üks!

„Kutsuke! Siia! Siia!“ kutsus ta koera.

Koer liputas sõbralikult saba. Siis haaras ta kepikese, mis tal rippus kaelarihma küljes, hammaste vahele, keeras ümber ja jooksis minema.

„Ah! Läks ära!...“ ohkas haavatu ja sulges silmad.

Kuid koer tuli tagasi. Ja mitte üks! Ta tõi kaasa kaks inimest kelguga. Need olid sanitarid. Nemad saatsidki koera põllule haavatuid otsima.

Koer tormas punaarmeele kui oma ammuaegse tuttava juure ja paitas teda oma õrna keelega üle näo.

Siis silitas punaarmeelane koera ja lausus:

„Mul on kotis šokolaadi. Andke see koerale. Tema leidis mind ja päästis minu elu.“

Sanitarid sidusid punaarmeele haavad kinni ja viisid ta laatsaretti. Nüüd on punaarmeelane täiesti terve.

Kuidas said sanitarid teada, et koer leidis haavatu? Väga lihtsalt. Kepikese järgi. Kui koer ilmus tagasi oma ringkäigust kepikese hammaste vahel — tähendab, ta leidis kellegi. Nii on teda õpetatud.

Kus aga koer seda õppis?

Leningradis on üks imelik kool. Selle kooli õpilased ei oska lugeda ega kirjutada, ka ei ole neil sugugi raamatuid ega vihke.

Need õpilased on — päris tavalised koerad: laika, lambakoer ja teised.

Tervelt kolm kuud ühtejärgi õpetavad neid õpetajad-dresseerijad, kuidas vaja otsida lahingu ajal haavatuid.

Neid nimetatakse sanitar-koerteks. Nad

ei karda laskmist ja võõras inimene ei saa neid oma teelt ära meelitada.

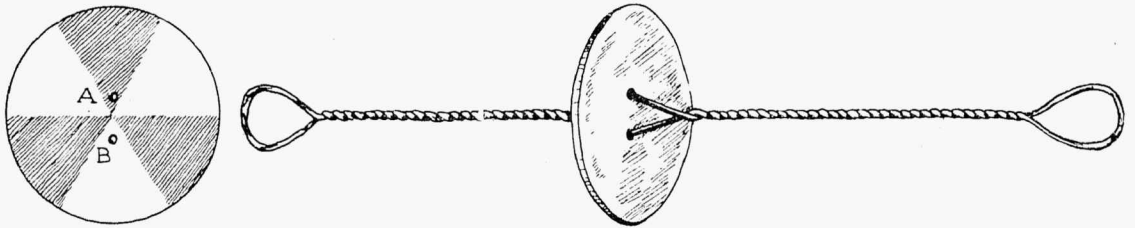
Sanitarideks ei võeta igasuguseid koeri, vaid ainult sõbralikke ja lahkeid.

Neljajalgset sanitarid päästavad palju inimesi sõjas.

Vaat' missugusele tublile tööle õpetatakse neid koolis!

Lambakoer, kes leidis lume alla maetud haavatud punaarmeele, oli ka lõpetanud niisuguse kooli.

Värviline vurr

Muretse endale väike vineeritükike. Mida paksem on vineer, seda parem. Saagida muidugi on sellist vineeri raskem, kuid sellest me ei hooli: vurr tuleb aga märksa tugevam ega lähe nii ruttu katki.

Vineerile tõmba pliiatsisirkliga ring, mille läbimõõt võrduks 10 sm, s. o. pliiatsi ja sirkli jala vahe olgu ringi tõmbamisel 5 sm pikk. Seda vahet nimetatakse raadiuseks. Sa oled nii siis joonistanud ringi 5-sentimeetrilise raadiusega.

Nüüd lõika vineerisaega joone järgi ring välja.

Tõmba joonlaua abil pliiatsiga ringile läbimõõt, s. o. joon, mis jookseb otse keskpunktist ehk sentrist läbi (kohast, kus oli sirkli jala ots).

Samale joonele ehk läbimõõdule märgi kaks kohta (A ja B), mis oleksid sentrist (keskpunktist) 1 sm kaugusel. Ehk teisiti, märgitud kohad peavad olema üksteisest 2 sm kaugusel.

Sinna puuri väikesed augukesed.

Liivapaberiga hõõru ketas hästi siledaks.

Augukestest torka kõva nõõri ots läbi ja seo rõngaks kinni. Nõõrirõnga sõlmekoht tõmba ühte augukesse ja kiiluta tiku abil. Samuti aseta tilluke kiil ka teise augukesse.

Vurr on valmis.

Nüüd torka pöidlad nõõri aasadesse. Põrandal või laual veereta veidi vurri, et nõõr keerduks. Siis tõmba, pinguta nõõri sujuvalt — vurr hakkab pöörlema — ja kui sa parajal ajal nõõri pingutusest vabastad, siis lahtikeerdunud nõõr lööb hooga uuesti teistpidi keerdu, ja sul tuleb ainult uuesti nõõri tõmmata, pingutada — nii käibki see vurr lakkamatult ja valmistab sulle ja su sõpradele palju rõõmu.

Ainult pinguta ja lödvenda nõõri korduvalt ja õigel ajal!

Palju kaunima ja salapärasema vurri saad siis, kui kleebid kettale läikpaberist mitmevärvilised lõigud (vaata I joonist) või viisnurkse tähe jne. Sa imestad siis isegi, missuguse viguriga tuleb nüüd toime värviline vurr pöörlemisel.

Katseta — ja sa üllatud!

„MÄNG JA TÖÖ“ AJAKIRI OKTOBRILASTELE ILMUB ÜKS KORD KUUS

Kaanepilt: Alo Hoidre.

NR. 2. NOVEMBER 1940. I AASTAKÄIK

Toimetus: Tallinn, Pikk 2; telefon 428-83. Talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 10; telefon 412-13

Vastutav toimetaja: K. Korsen. Tehniline toimetaja I. Peterson. Korrektorid: S. Vasard ja L. Randman.

Ladumisele antud 20. novembril 1940. a. Trükki antud 27. nov. 1940. a. Tellimisnumber 4510. MB—17.

Väljaandja RK „Pedagoogiline Kirjandus“ Tallinnas. 1½ trükipoognat. Tiraaž 7000 eksemplari.

Hind 25 senti.

56147